

УДК 94:[340.111.5] (477+474.3)«1992/2019»

DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-13-106-126>

**FORMATION OF LEGAL RELATIONSHIP BETWEEN
THE LATVIAN REPUBLIC AND UKRAINE IN THE
PERIOD OF 1992-2019**

**ФОРМУВАННЯ ДОГОВІРНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНИ
МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЛАТВІЙСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ
В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ
(1992-2019 РР.)**

**ФОРМИРОВАНИЕ ДОГОВОРНО-ПРАВОВЫХ
ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ЛАТВИЙСКОЙ
РЕСПУБЛИКОЙ В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕСТВЕННО-
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ (1992-2019 ГГ.)**

Неоніла Красножон,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри загальної
історії, правознавства і методик
навчання

Neonila.krasnozhon@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4735-0641>

Університет Григорія
Сковороди в Переяславі,
вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав, Київська обл.,
Україна, 08401

Neonila Krasnozhon,

Ph.D. of Historical Sciences,
Assistant professor of general
history, science of law, teaching
methods department

Neonila.krasnozhon@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4735-0641>

Hryhorii Skovoroda University
in Pereiaslav
08401, Ukraine, Kyiv region,
Pereiaslav, Sukhomlynskyi
Str., 30

ABSTRACT

For historical comprehension at the modern stage of development of the state of Ukraine in years it is necessary to carry out the analysis of normative maintenance of its relations with the

states which have passed a way from the Russian occupation to independence, European integration processes and are skilled in construction and realization of own personal political course, introduction of legal and social values. The aim of the research was to determine the mutual influences of normative provision of formation of interstate relations of Ukraine and Latvia and social and political life of society. The article reveals the main political, economic and humanitarian aspects that influenced the formation of the contractual framework between Ukraine and Latvia in 1992-2019. The influence on the fundamental principles that guided Ukraine and Latvia in the process of formation of treaty legal relations during the research period is emphasized, namely the sovereign equality, rejection of the use or threat of force; steadfastness of borders and territorial integrity; peaceful settlement of disputes, noninterference in internal affairs; respect of human rights and fundamental freedoms, equality and rights of nations to their destiny and their way; mutual beneficial cooperation; conscientious fulfillment of international obligations; the right of peoples to self-determination in accordance with international treaties.

It is emphasized that during the study period friendly relations between the two states have been established, treaty legal documents signed between them are determined by the legal quality and political agreement, with maximum consideration of international treaties and the national interests of both countries. It is stated on the example of the relationship between the socio-political context and the law as social phenomena. However, in the course of bilateral cooperation between Latvia and Ukraine a number of problems have also been found, which nowadays require immediate solution in the legal field. In general, the study proves that the level of Ukrainian-Latvian treaty-legal obligations is rather high, due to which there are prospects for deepening and development of relations in political, trade and economic, humanitarian, educational, tourist and cultural spheres.

Keywords: *Ukraine, Latvian Republic, legal relationships, principles, politically diplomatic dialogue, trade and economic sphere, investment climate.*

Постановка проблеми й актуальність дослідження.

Між незалежною Латвією і незалежною Україною встановився рівноправний політико-дипломатичний діалог, а за останні двадцять дев'ять років між обома країнами налагодилося плідне дружнє двостороннє співробітництво. Між державами, в правовому полі заради побудовання конструктивних зв'язків, формувалася і договірно-правова база міждержавних відносин. Станом на жовтень 2019 р. правовий конгломерат українсько-латвійського співробітництва нараховував близько 90 документів, із них: 5 міждержавних договорів, 28 міжурядових та 57 міжвідомчих угод (Договірно-правова база між Україною та Латвією). З урахуванням багатосторонніх договірно-правових інструментів та інших домовленостей, учасниками яких є Україна та Латвія, в цілому договірно-правова база нараховувала, станом на 2018 рік, близько 300 документів (Катерина Зарембо, Елізабете Візгунова, 2018).

В умовах війни на Сході України, вибору Україною стратегічних орієнтирів на євроінтеграцію та заради подальшого комплексного узагальнення історії українського державотворення, перед сучасною історичною наукою назріла потреба в ґрунтовному об'єктивному аналізі договірно-правових відносин між Україною та Латвією, наданні їм відповідної науково-історичної оцінки.

Ступінь дослідження проблеми. Проблема сучасних українсько-латвійських відносин, зокрема їх договірно-правова база, не знайшла належного вивчення у вітчизняній історіографії. Пропонована стаття є однією із перших спроб наукового осмислення правового фундаменту формування співробітництва двох незалежних держав.

Серед вітчизняних досліджень слід виділити аналітичний матеріал за редакцією Бетлій О. «Аудит зовнішньої політики:

Україна–Латвія» (Бетлій, 2016). Його автори окреслюють основні напрямки українсько-латвійського співробітництва. Наведені статистичні матеріали дають можливість прослідкувати динаміку розвитку українсько-латвійських відносин у економічній сфері. В контексті співпраці України та Латвії у процесі інтеграції до структур ЄС змістовним є дисертаційне дослідження Ліпкевич С. «Історичний досвід входження колишніх членів організації Варшавського договору та держав Балтії до НАТО (в контексті перспектив України)» (Ліпкевич, 2007). Напрями співпраці України та Латвії у оборонно-безпековій сфері розкриваються у збірнику матеріалів «Оборонна політика: потреба реформ Збройних Сил України. За загальною редакцією професора Богатирьова Р. В.» (Богатирьова, 2017). Однак аналіз нормативно-правової бази в контексті суспільно-політичного життя та становлення міжнародного співробітництва України та Латвії, розглядалися в цих дослідженнях лише дотично, що й посилює актуальність обраної теми для дослідження.

Метою нашого дослідження є характеристика процесу формування договірно-правових відносини між Латвійською Республікою та Україною в період з 1992-2019 рр. Виходячи з поставленої мети, ставляться наступні **завдання**:

- розкрити основні принципи, на основі яких формувалися договірно-правові відносини між Латвійською Республікою та Україною;
- провести класифікацію нормативно-правової бази щодо регулювання міжнародного співробітництва між Україною та Латвією;
- узагальнити політико-історичний оцінку українсько-латвійським відносинам.

Виклад основного матеріалу. 26 серпня 1991 року Україна визнала державну незалежність Латвійської Республіки, а 4 грудня 1991 року Латвія визнала державну незалежність України. Дипломатичні відносини між двома країнами були встановлені 12 лютого 1992 року (Договірні-

правова база між Латвією та Україною). Станом на 2020 рік взаємовигідні відносини України з Латвією – членом НАТО та ЄС, є одним з елементів реалізації курсу української держави на європейську інтеграцію та євроатлантичне співробітництво, поглиблення політичного та економічного співробітництва з державами Балтії та країнами Північної Європи.

Слід зазначити, що базовою основою для розвитку відносин між державами служить підписаний у 1995 році Договір між Україною та Латвійською Республікою про дружбу та співробітництво. Цей договір фактично заклав основні міжнародно-правові підвалини багатосторонньої співпраці між обома країнами. Так, зокрема, у Статті 1 цього документу сформульовані основні принципи, якими керуються Україна та Латвія у відносинах: принцип суверенної рівності, відмови від застосування сили чи погрози силою, непорушність кордонів, територіальної цілісності, мирне врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи, поважання прав людини і основних свобод, рівноправності і права народів розпоряджатися своєю долею, взаємовигідного співробітництва, сумлінного виконання міжнародних зобов'язань (Договір між Україною та Латвійською Республікою).

Значне місце у зазначеному Договорі приділяється також питанням національної безпеки обох країн. Так у Ст. 3 підтверджується, що безпека є неподільною і що вона нерозривно пов'язана з безпекою обох. Тому зазначається, що Латвія і Україна послідовно здійснюватимуть партнерство в галузі безпеки і будують свої відносини на основі поважання суверенітету одна одної, рівності та взаємодії. Варто зазначити, що вся безпекова частина Договору зорієнтована на вирішення всіх можливих міжнародних конфліктів, загроз та напруженості виключно мирним шляхом. Ст. 5 Договору вказує на проведення міждержавних консультацій як основного механізму врегулювання міжнародної напруженості (Договір між Україною та Латвійською Республікою).

Важливе місце у Договорі приділене питанням торговельно-економічної співпраці Латвії та України. Так, Ст.10 Договору зобов'язує договірні сторони створювати сприятливі умови для розвитку взаємовигідного двостороннього економічного співробітництва. При цьому Латвія і Україна зобов'язалися вживати відповідні заходи для того, щоб удосконалювати і наближувати до норм і практики світового ринку механізм своїх економічних зв'язків, включаючи надання одна одній режиму найбільшого сприяння у торгівлі. Керуючись внутрішнім законодавством, виходячи із своїх міжнародних зобов'язань і для досягнення цілей Договору, Латвія і Україна зобов'язуються забезпечити сприятливі економічні, фінансові та юридичні умови для підприємницької діяльності, включаючи стимулювання і захист взаємних капіталовкладень.

Ст.11 Договору стосується співробітництва в галузі фундаментальних та прикладних наук, розвитку і впровадження передової техніки і технологій, а також для підтримання прямих зав'язків і загальних ініціатив учених, науково-дослідних інститутів, науково-виробничих об'єднань (Договір між Україною та Латвійською Республікою).

Розвиток міждержавних культурно-гуманітарних зв'язків регламентуються Ст. 15 Договору. За ним обидві сторони вважають розширення та поглиблення взаємних культурних зв'язків не тільки природною потребою їх народів, але й необхідною умовою примноження європейської культурної спадщини. Тому держави розвиватимуть співробітництво в галузі культури, науки, освіти та інформації. Виходячи з принципу відкритості та прозорості у відносинах між Латвією та Україною, у договорі зазначається, що кожна із сторін зобов'язується забезпечити своїм громадянам широкий доступ до культури і засобів масової інформації іншої сторони, підтримуватиме спрямовані на це державні, громадські та індивідуальні ініціативи (Договір між Україною та Латвійською Республікою).

Отже, підписаний у 1995 році Договір між Україною та Латвійською Республікою про дружбу та співробітництво відкрив шлях для всебічного міжнародного співробітництва між обома державами, а також заклав для перспективи принципи міжнародного співробітництва, передбачивши цю співпрацю більш тісною та взаємовигідною.

Договір між Україною та Латвією сприяв активізації двосторонніх відносин в політичній, економічній, гуманітарній, інституційній, освітній та інших сферах на основі загальноєвропейських цінностей.

Важливе місце в поглибленні двосторонніх відносин відводиться взаємодії у сфері публічної та культурної дипломатії. Після того, як у 1992 році було встановлено дипломатичні відносини між Україною та Латвійською Республікою, цей діалог завжди базувався на основі взаєморозуміння. Обидві держави на довгострокову стратегічну перспективу націлені ґрунтовно розвивати двосторонні економічні й торговельні відносини. Такі відносини відображають зацікавленість латвійських і українських бізнес-кіл у пошуку нових ринків, використання для цього торговельного потенціалу. Активне співробітництво між Латвією й Україною розбудовується в гуманітарній та освітній сферах. Цьому сприяє українська діаспора в Латвії, яка нараховує понад 60 тисяч українців. У Латвії за підтримки латвійської влади діє близько 50 українських культурних товариств. Також діє Академічна Бібліотека Латвійського університету, засновано Центр української літератури.

За сприяння призначеного у 2016 році Надзвичайного і Повноважного Посла Латвійської Республіки в Україні Юріса Пойканса опрацьовується питання про співробітництво та співпрацю цієї бібліотеки з Науковою бібліотекою Дипломатичної академії України при МЗС України та про укладення Меморандуму про співробітництво між Латвійським університетом і Дипломатичною академією України при МЗС України щодо співробітництва в підготовці кадрів та обміну

досвідом між інституціями зі спеціальностей гуманітарного, управлінського та соціального напрямів (Бетлій, 2016).

Таким чином, досліджуючи політико-дипломатичну діяльність обох держав, можна зазначити, що Латвійська Республіка на сучасному етапі розвитку є незмінним другом і партнером України, зацікавленим у подальшій конструктивній комунікації й розвиткові політико-дипломатичного діалогу між країнами і в тому, щоб стратегічний європейський вибір України увінчався успіхом і були досягнуті стратегічні цілі України в європейській системі координат поліцентричного світу.

Латвійська Республіка на сьогодні для України є найбільш надійним партнером у євроінтеграційному та євроатлантичному співробітництві. Латвія – це безпечна, екологічно чиста країна, яка успішно здійснює реформи національної економіки й політико-дипломатичної системи. Латвія – це держава із сформованим позитивним іміджем у світі та Європі (Договір між Україною та Латвійською Республікою).

Активізація міжнародного співробітництва між Латвією та Україною знайшла свій подальший розвиток та конкретизацію в інших міжнародно-правових угодах. Міжнародно-правову базу між Україною та Латвією можна умовно класифікувати по наступним чотирьом напрямкам: Міждержавні угоди; Міжурядові договори; Міжпарламентські угоди; інші міжнародні українсько-латвійські документи.

До міждержавних угод, зокрема відносяться:

– Договір між Україною та Латвійською республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних, трудових та кримінальних справах (від 23.05.1995, який набрав чинності 12.07.1996 р.);

– Угода між Урядом України та Урядом Латвійської республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій (від 24.07.1997 р.; набрала чинності 30.12.1997 р.);

– Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Латвійської Республіки про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво (від 05.10.2004 р.; набрала чинності 01.02.2006 р.), а також інші міждержавні документи.

На сучасному етапі двостороння відносин сформована договірно-правова база між Україною та Латвією доповнилася міжурядовою Угодою про співробітництво в сфері освіти, науки, молоді та спорту (чинна з 2019 р.) та оновленою міжвідомчою Угодою про співробітництво в галузі охорони навколишнього природного середовища (чинна з 2017 р.), а також укладеним 16 жовтня 2019 р. у ході офіційного візиту Президента України Володимира Зеленського до Латвії Меморандумом про взаєморозуміння між Мін'юстом України та Мін'юстом Латвійською республікою (Договір між Україною та Латвійською Республікою).

Серед міжурядових угод реалізуються у двосторонніх відносинах між Україною та Латвією наступні міжнародно-правові документи:

– Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про принципи торговельно-економічного співробітництва у 1992 та подальші перспективи (від 29.11.1991р.);

– Протокол між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про порядок подальших фінансових розрахунків.(від 25.09.1992 р);

– Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про повітряне сполучення (від 23.05.1995 р.);

– Конвенція між Урядом України і Урядом Латвійської Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доход і на майно (від 21.11.1995 р.);

– Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про транзитні перевезення з використанням портів та іншої транспортної інфраструктури (від 15.12.2010 р.);

– Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про співпрацю у сфері освіти, науки, молоді і спорту (від 29.09.2017 р.) та інші.

Серед міжпарламентських угод слід виділити:

– Меморандум про співробітництво між Верховною Радою України і Сеймом Латвійської Республіки (від 22.05.1996 р.);

– Меморандум про співробітництво між Верховною Радою України та Сеймом Латвійської Республіки із питань гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу (від 14.12.2000 р.);

– Меморандум про взаєморозуміння між Комітетом Верховної Ради України з питань європейської інтеграції та Комітетом у європейських справах Сейму Латвійської Республіки щодо співпраці у сфері європейської інтеграції (від 13.06.2005 р.).

Серед міжвідомчих угод, які в різні роки були підписані Україною та Латвією, важливе значення мають:

– Протокол про співробітництво між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Латвійської Республіки (від 12.02.1992 р.);

– Угода між Національним банком України та Банком Латвії про організацію розрахунків по кореспондентських рахунках (від 29.09.1992 р.);

– Угода між Національним Банком України та Банком Латвійської Республіки про правила урегулювання боргових зобов'язань щодо незбалансованих виплат між Україною та Латвією в 1992 р. (від 22.11.1995 р.) (Бетлій, 2016: 12-19).

До інших міжнародних документів відносяться документи, які стосуються двостороннього співробітництва, наукових, навчальних та культурних установ, громадських об'єднань тощо.

Сьогодні продовжується робота над розвитком договірно-правової бази двостороннього співробітництва в реалізації тісної політичної, економічної і культурної співпраці, чому сприяють дружелюбні та довірливі відносини між Латвією та

Україною. Латвія є одним із наших найближчих партнерів України у ЄС, що обумовлено і історично сталими зв'язками, і розумінням сучасного суспільно-політичного, економічного і соціального становища України. Як зазначив український дипломат Є. Перебийніс, Латвія підтримує Україну «не тільки на рівні уряду і парламенту, але й простих людей» (E.g. Latvian Republikas Ārlietu Ministrija, 2017).

У політичних відносинах на сучасному етапі розвитку між обома країнами проходить досить активний діалог, щоденно активізуються візити на різних рівнях і активна реалізація співпраці. Політична підтримка з боку Латвії для України надзвичайно сильна і важлива на усіх міжнародних напрямках, як на двосторонньому, так і на багатосторонньому. Латвія є членом практично багатьох міжнародних організацій, і її голос потужно звучить на підтримку України. Із міжнародно-правової точки зору це сприяло і наданню Україні безвізового режиму, і повної ратифікації Угоди про Асоціацію, і продовженню санкцій проти Російської Федерації (The President's News Conference, 2008: 443-448).

Слід зазначити, що всі верстви латвійського суспільства стурбовані агресивними бойовими діями Росії проти України і всіляко підтримують український народ. На Варшавському саміті НАТО у 2016 при наполяганні латвійської делегації було прийняте рішення посилити контингент цієї організації до 1000 військових, що мало стати вагомим фактором стримування російської агресії (Україна і Латвія обговорили військову співпрацю).

Водночас, варто зазначити, що значна частина нинішнього латвійського суспільства переважно російськомовна, мислить категоріями російської пропаганди і це створює серйозні проблеми в україно-латвійських відносинах і всередині самої Латвії. Щоб протистояти такій ситуації, латвійська влада напрацьовує нормативно-правові інструменти протидії, які б не суперечили стандартам свободи слова. Так, латвійський регулятор уважно стежить за ефірами,

у тому числі російських каналів, і періодично призупиняє мовлення за пропаганду війни, національної нетерпимості тощо. Наприклад, у 2016 р. в Латвії була заборонена трансляція телеканалу «Росія» та деякими іншими проросійськи налаштованих ЗМІ (Богатирьова, 2017). Акцент ставиться на тому, що метою таких мій є не заборона, а надання російськомовній аудиторії якісного інформативного продукту у наданні об'єктивної інформації.

У сфері торгово-економічної співпраці обсяги товарообороту між Латвією і Україною країнами демонструють стійке зростання. У 2017 році він збільшився на 27% порівняно з 2016 роком і склав 462 млн. доларів США (Україна і Латвія обговорили військову співпрацю). Україна експортує до Латвії харчові продукти, сільськогосподарську продукцію, мінеральне паливо та мазут, одяг, чорні метали та меблі, як Латвія продає Україні фармацевтичні продукти, алкогольні та безалкогольні напої тощо. Станом на 2017 рік у Латвії було зареєстровано близько 1426 підприємств з українським капіталом, основними сферами діяльності яких є фінанси та страхування (наприклад, «Приватбанк») та нерухомість. Декілька готелів преміум-класу AccorGroup (наприклад, Mercure або Pullman) в Ризі також відомі як об'єкти українських інвестицій (Martseniuk R., 1991-2017).

Латвійські інвестиції в Україні, зосереджені в наступних галузях: фінанси, страхування, роздрібна торгівля та нерухомість. Іншими прикладами латвійського бізнесу в Україні є постачальник хмарних обчислень Lattelcom, авіаперевізник AirBaltic, який розширив у 2019 році мережу польотів до Львова та Одеси, пекарня RigaKlib, яка відкрилася в Чернігові у 2016 році та інші.

Важливо відзначити, що обсяг українських інвестицій в Латвію переважає відповідний показник латвійських інвестицій в Україну, що зрештою турбує нинішнє латвійське керівництво. Також обсяг латвійських інвестицій в Україну зменшився більш ніж удвічі, з 41 млн. євро у 2015 році до

17 млн. у 2017 році (Normatīvie akti Latvijas). Причиною цього можуть бути не лише розміри двох економік та ринкові умови, а також і певні прогалини у галузі міжнародно-правового забезпечення інвестиційної діяльності Латвії в Україні. Так, латвійські компанії скаржаться на проблеми, які десятиліттями переслідують українську економіку, корупцію та відсутність ефективного правового механізму з поверненням податку на додану вартість компаніям-інвесторам. Відповідно до Звіту про сприйняття корупції Україна посідає 130 місце зі 180 країн, але насправді латвійські стейкхолдери не дивляться на рейтинги – для них явним показником корупції є те, чи є в їхніх підприємствах проблеми, а вони наявні. Примітно, що, попри невеликі розміри, в 2016 році Латвія залучила 13,4 млрд. євро прямих іноземних інвестицій, тоді як відповідний показник для України становив лише 4,4 млрд. доларів США (Ліпкевич, 2007).

Розвиток торгівлі та залучення латвійських інвестицій в українську економіку, яку вважають експериментальною, можуть отримати додатковий стимул із відновлення роботи Латвійської агенції інвестицій та розвитку (LIA) у Києві. Обидві держави також можуть отримати додаткові прибутки завдяки реалізації проектів у сфері логістики та сільського господарства, передусім через використання маршруту залізничного потягу «Зубр», який з'єднує порти Чорноморськ, Одеса та Південний з портами Риги, Вентспілса, Лієпаї і Таллінна. Існує, втім, одне «темне» питання, яке затьмарює економічні відносини між Україною та Латвією. Пов'язане воно із діями колишніх українських чиновників по відмиванню грошових ресурсів із державного бюджету України та їх переведенням на приватні банківські рахунки у Латвії. Зазначені гроші були конфісковані латвійською державою і вона готова повернути їх Україні, за умови, якщо остання, виходячи з чинного міжнародного законодавства, надасть докази того, що вони належали їй. Однак, із наданням доказів українська держава не поспішає.

У сфері гуманітарного співробітництва, у відповідності до підписаних міжнародно-правових документів Україна і Латвія реалізують суміжні культурні проекти. Так, у 2015 р. визначною подією став концерт талановитих дітей із Донбасу у Юрмалі під патронатом спікера латвійського парламенту Інари Мурнієце, що проходив у рамках проекту «Діти війни». «Люди, купуючи квитки на цей концерт, зібрали понад 70 тисяч євро, щоб на ці кошти українські діти могли відпочити у Латвії. Понад 100 дітей вже пройшли відпочинок у рамках цього проекту». Крім того, за останні чотири роки Латвія прийняла на відпочинок понад 200 дітей, батьки яких були поранені або загинули під час бойових дій на Сході України, а також дітей-переселенців Загалом, від початку АТО, Латвія прийняла на лікування понад 35 українських військових. Лікування фінансують частково Латвія із власного бюджету, через програму підтримки реабілітації українських військових, а частково – волонтери (Latvijas Avīze, 18/11/2018).

У 2016 р. у військовому музеї у Ризі було презентовано проект «Переможці», який реалізується телевізійним каналом 1+1 і «Viva». На підтримку проекту у Ризі відбувся також концерт дітей-музикантів із Донбасу. «Цей проект не лише просвітницький – він шокує невідготовленого глядача. Він змусив багатьох людей усвідомити, що в Україні відбувається справжня війна». І за останні чотири роки досліджуваного нами періоду, вартість допомоги, яку передали латвійці Україні, перевищувала один мільйон євро, що включало: обладнання для лікарень, предмети першої необхідності для військових, допомога родинам переселенців тощо. Одна із найбільш активних громадських організацій – «SOS Допомога Україні».

Висновки. Таким чином, впродовж 1992-2019 років між Україною та Латвією була напрацьована договірно-правова база, яка у своєму історичному розвитку відображає суспільно-політичні процеси держав у відповідні роки і регламентує на міжнародному рівні різні сфери співпраці між двома незалежними державами. Завдяки цьому між Україною та

Латвією налагоджені дружні відносини, а підписані договірно-правові документи відзначаються високою правовою міжнародною якістю та політичною виваженістю з максимальним урахуванням національних інтересів обох країн. Однак, у ході двосторонньої співпраці на основі нормативного підґрунтя в контексті суспільно-політичного життя між Латвією та Україною у 1991-2019 роках було виявлено і ряд проблем, що не врегульовані правовим забезпеченням міждержавної взаємодії і на сьогодні вимагають свого нагального вирішення. Вони стосуються, перш за все, перешкод у створенні більш сприятливого інвестиційного клімату для латвійських фірм в Україні, у забезпеченні прозорих правових правил повернення податку на додану вартість, у боротьбі та подоланні корупції в Україні, неврегульованих національних та мовних питаннях, у доступності і реалізації освітньої і культурної мобільності українців і латвійців, втілення в життя і тощо.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Договірно-правова база між Латвією та Україною. *Двосторонні латвійсько-українські відносини. Посольство Латвійської республіки в Україні.* URL: <https://www2.mfa.gov.lv/ua/ukraine/dvostoronni-latviysko-ukrayinski-vidnosini>.
2. Договірно-правова база між Україною та Латвією. *Embassy of Ukraine in the Republic of Latvia: Homepage.* URL: <https://latvia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/87-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-latvijeju>.
3. Катерина Зарембо, Елізабете Візгунова Партнерство навколо схожих проблем: аудит відносин між Україною та Латвією. *Європейська правда.* 22.03.2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2018/03/22/7079113/>.
4. Договір між Україною та Латвійською Республікою про дружбу та співробітництво. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/c/271>.

5. Бетлій О. Аудит зовнішньої політики: Україна–Латвія: дискусійна записка. Київ. 2016. 56 с. URL: <https://docplayer.net/74223496-Olena-betliy-audit-zovnishnoyi-politiki-ukrayina-litva-diskusiy-na-zapiska.html>.

6. E.g. Latvijas Republikas Ārlietu Ministrija, Ārlietu ministra ikgadējasi ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikas un Eiropas Savienības jautājumos 2017. Gadā. URL: <https://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/58797-arlietu-ministra-ikgadejaiszinojums-par-paveikto-un-iecereto-darbibu-valsts-arpolitika-un-eiropassavienibas-%20jautajumos-2017-gada>.

7. The President's News Conference With President Viktor Yushchenko of Ukraine in Kiev, Ukraine April 1, 2008. *Administration of George W. Bush, 2008 / Apr. 1. P. 443-448*. Retrieved from: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2008-book1/pdf/PPP-2008-book1-doc-pg443.pdf>

8. Україна і Латвія обговорили військову співпрацю. 04.06.2010. URL: <https://www.unian.ua/society/364750-ukrajina-i-latviya-obgovorili-viyskovu-spivpratsyu.html>.

9. Оборонна політика: потреба реформ Збройних Сил України. *Збірник матеріалів за результатами публічних консультацій / За заг. ред. проф. Богатирьова Р. В.* Київ: Заповіт, 2017. 148 с.

10. Україна і Латвія обговорили військову співпрацю. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/society/364750-ukrajina-i-latviya-obgovorili-viyskovu-spivpratsyu.html>.

11. Martseniuk R. *Military Cooperation of Ukraine and the Baltic States (1991-2017)*. URL: <http://eustudies.history.knu.ua/military-cooperation-of-ukraine-and-the-baltic-states-1991-2017/>.

12. Normatīvie akti Latvijas Ārlietu ministrija. URL: <https://www.mfa.gov.lv/lv/normativie-akti>.

13. Ліпкевич С. Я. *Історичний досвід входження колишніх членів організації Варшавського договору та держав Балтії до НАТО (в контексті перспектив України)*: автореф. дис. канд. іст. наук. Нац. ун-т «Львівська політехніка». Львів, 2007. 19 с.

14. Latvijas Avīze, “Latvija būs viena no retajām NATO valstīm ar 2% no IKP aizsardzībai”, 18/11/2018. URL: <https://www.la.lv/latvija-bus-viena-no-retajam-nato-valstim-ar-2-no-ikp-aizsardzibai>.

REFERENCES

1. Dohovirno-pravova baza mizh Latviieiu ta Ukrainoiu. Dvostoronni latviisko-ukrainski vidnosyny. Posolstvo Latviiskoii respubliki v Ukraini. [Legal framework between Latvia and Ukraine. Bilateral Latvian-Ukrainian relations. Embassy of the Republic of Latvia in Ukraine]. Retrieved from <https://www2.mfa.gov.lv/ua/ukraine/dvostoronni-latviysko-ukrayinski-vidnosini> [in Ukrainian].

2. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Latviieiu [Embassy of Ukraine in the Republic of Latvia: Homepage.] Retrieved from <https://latvia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/87-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-latvijeju> [in Latvian].

3. Kateryna Zarembo, Elizabete Vizghunova (2018) Partnerstvo navkolo skhozhykh problem: audyt vidnosyn mizh Ukrainoiu ta Latviieiu [Partnership around similar issues: audit of relations between Ukraine and Latvia] *Yevropeiska pravda*. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2018/03/22/7079113/> [in Ukrainian].

4. Dohovir mizh Ukrainoiu ta Latviiskoiiu Respublikoiu pro druzhbu ta spivrobotnytstvo [Agreement between Ukraine and the Republic of Latvia on friendship and cooperation] Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/c_271 [in Ukrainian].

5. Betlii, O. (2016) Audyt zovnishnoi polityky: Ukraina–Latvija: dyskusiina zapyska [Foreign Policy Audit: Ukraine – Latvia: Discussion Note]. Kyiv. 56 Retrieved from <https://docplayer.net/74223496-Olena-betliy-audit-zovnishnoyi-politiki-ukrayina-litva-diskusiyina-zapiska.html> [in Ukrainian].

6. E.g. (2017) Latvias Republikas Ārlietu Ministrija, Ārlietu ministra ikgadējasi ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts

ārpolitikas un Eiropas Savienības jautājumos. Gadā. Retrieved from <https://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/58797-arlietu-ministra-ikgadejaiszinojums-par-paveikto-un-iecereto-darbibu-valsts-arpoliti-ka-un-eiropassavienibas-%20jautajumos-2017-gada> [in Latvian].

7. The President's News Conference With President Viktor Yushchenko of Ukraine in Kiev, Ukraine April 1, 2008. *Administration of George W. Bush, 2008 / Apr. 1. P. 443-448*. Retrieved from <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2008-book1/pdf/PPP-2008-book1-doc-pg443.pdf> [in Latvian].

8. Ukraina i Latviia obhovoryly viiskovu spivpratsiu. [Ukraine and Latvia discussed military cooperation]. Retrieved from <https://www.unian.ua/society/364750-ukrajina-i-latviya-obgovorili-viyskovu-spivpratsyu.html> [in Ukrainian].

9. Bohatyrova, R. (2017) Oboronna polityka: potreba reform Zbroinykh Syl Ukrainy. [Defense policy: the need for reform of the Armed Forces of Ukraine]. *Zbirnyk materialiv za rezultatamy publichnykh konsultatsii*. Kyiv: Zapovit, 148 [in Ukrainian].

10. Ukraina i Latviia obhovoryly viiskovu spivpratsiu. [Ukraine and Latvia discussed military cooperation]. *UNIAN*. Retrieved from <https://www.unian.ua/society/364750-ukrajina-i-latviya-obgovorili-viyskovu-spivpratsyu.html> [in Ukrainian].

11. Martseniuk, R. Military Cooperation of Ukraine and the Baltic States (1991-2017). [Military cooperation between Ukraine and the Baltic countries (1991–2017)] Retrieved from <http://eustudies.history.knu.ua/military-cooperation-of-ukraine-and-the-baltic-states-1991-2017/> [in Ukrainian].

12. Normativie akti Latvijas Ārlietu ministria. Retrieved from <https://www.mfa.gov.lv/lv/normativie-akti>. [in Latvian].

13. Lipkevych, S. (2017) Istorychnyi dosvid vkhodzhennia kolyshnykh chleniv orhanizatsii Varshavskoho dohovoru ta derzhav Baltii do NATO (v konteksti perspektyv Ukrainy) [Historical experience of former members of the Warsaw Pact and the Baltic States joining NATO (in the context of Ukraine's prospects)] Extended abstract of candidate's thesis [in Ukrainian].

14. Latvijas Avīze, «Latvija būs viena no retajām NATO valstīm ar 2% no IKP aizsardzībai», 18/11/2018. Retrieved from <https://www.la.lv/latvija-bus-viena-no-retajam-nato-valstim-ar-2-no-ikp-aizsardzibai>. [in Latvian].

АНОТАЦІЯ

Для історичного осмислення на сучасному етапі розвитку держави Україна в роки незалежності необхідно проводити аналіз нормативного забезпечення її взаємовідносин із державами, які пройшли шлях від російської окупації до незалежності, євроінтеграції і є досвідними в побудові і реалізації власне особистого політичного курсу, розбудови правових і соціальних національних цінностей. Метою дослідження постало визначення взаємовпливів нормативного забезпечення формування міждержавних зв'язків України і Латвії і суспільно-політичного життя суспільств. У статті розкриваються основні політичні, економічні та гуманітарні чинники, які впливали на формування договірної правової бази між Україною та Латвією у 1992-2019 рр. Акцентується увага на основоположних принципах, якими керувалася Україна та Латвія у процесі становлення договірно-правових відносин у досліджуваній період, а саме: суверенна рівність, відмова від застосування сили чи погрози силою; непорушність кордонів і територіальної цілісності; мирного врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи; поважання прав людини і основних свобод, рівноправності і права народів розпоряджатися своєю долею; взаємовигідного співробітництва; сумлінного виконання міжнародних зобов'язань.

Наголошується, що між двома державами у досліджуваній період налагоджені дружні відносини, підписані між ними договірно-правові документи відзначаються правовою якістю та політичною виваженістю, з максимальним урахуванням міжнародних договорів та національних інтересів обох держав. Констатується на

прикладях взаємозв'язок суспільно-політичного контексту і права, як суспільних явищ. Однак, в ході двосторонньої співпраці між Латвією та Україною були виявлені і цілий ряд проблем, які на сьогодні вимагають свого нагального вирішення у правовому підґрунті. Загалом у статті доводиться, що рівень українсько-латвійських договірно-правових відносин є досить високим, завдяки чому є перспективи для поглиблення і розвитку зв'язків і в політичній, і в торгово-економічній, і гуманітарній, і освітній, і туристичній, і культурологічній сферах.

Ключові слова: Україна, Латвійська Республіка, договірно-правові відносини, принципи, політико-дипломатичний діалог, торговельно-економічна сфера, інвестиційний клімат.

АННОТАЦІЯ

Для исторического осмысления на современном этапе развития государства Украина в годы необходимо проводить анализ нормативного обеспечения её отношений с государствами, которые прошли путь от российской оккупации к независимости, евроинтеграционные процессы и есть опытными в строительстве и реализации собственно личного политического курса, внедрения правовых и социальных ценностей. Целью исследования стало определение взаимовлияний нормативного обеспечения формирования межгосударственных отношений Украины и Латвии и общественно-политической жизни общества. В статье раскрываются основные политические, экономические и гуманитарные аспекты, которые влияли на формирование договорённой базы между Украиной и Латвией в 1992-2019 гг. Акцентируется влияние на основательных принципах, какими руководствовалась Украина и Латвия в процессе становления договорно-правовых отношений в исследовательский период, а именно: суверенитетное равенство, отказ от применение силы или угроз силой; непоколебимость границ и

территориальной целостности; мирного урегулирования споров, невмешательство во внутренние дела; уважение прав человека и основных свобод, равенство и права народов на свою судьбу и свой путь; взаимовыгодного сотрудничества; добросовестное исполнение международных обязательств.

Акцентируется, что между двумя государствами в исследовательский период отлажены дружественные отношения, подписаны между ними договорные правовые документы определяются правовым качеством и политическим согласием, с максимальным учётом международных договоров и национальных интересов обеих государств. Констатируется на примере взаимосвязей общественно-политического контекста и права, как общественных явлений. Но, в ходе двустороннего сотрудничества между Латвией и Украиной были найдены и целый ряд проблем, которые на сегодняшний день требуют своего немедленного решения в правовом поле. В целом, в исследовании доказывається, что уровень украино-латвийських договорено-правових обов'язальств є достатньо високим, благодаря чему є перспектива для углублённого и развития отношений, и в политической, и в торгово-экономической, и гуманитарной, и образовательной, и туристической, и культурологической сферах.

Ключевые слова: *Украина, Латвийская республика, договорено-правовые обязательства, принципы, политико-дипломатический диалог, торгово-экономическая сфера, инвестиционный климат.*